

УДК 81'276.11:811.161.2

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3\(23\)-234-247](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3(23)-234-247)

Голубовська Ірина Владиславівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0002-0875-8487>

Підгурська Валентина Юріївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0002-9882-6390>

РОЛЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. Предмет аналізу статті – проблема формування культури наукового мовлення майбутніх фахівців у процесі вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» в закладах вищої освіти. Розкрито сутність поняття «культура наукового мовлення» як складника професійної компетентності сучасного спеціаліста та окреслено її основні компоненти. Обґрунтовано значення професійно орієнтованого мовного навчання для розвитку вмінь створювати усні й письмові наукові тексти, необхідні в майбутній трудовій діяльності.

У дослідженні визначено типові труднощі, що виникають у здобувачів вищої освіти під час опанування наукового стилю мовлення, зокрема недостатній рівень загальної мовної підготовки, обмежений словниковий запас, складність засвоєння абстрактної наукової лексики та спеціальної термінології, труднощі інтерпретації наукових текстів, порушення логіко-композиційної цілісності висловлювання, помилки в цитуванні й оформленні бібліографії відповідно до чинних стандартів. Особливу увагу приділено проблемі багатозначності та міжгалузевої омонімії термінів, що ускладнює досягнення семантичної точності й однозначності наукового викладу.

Автори статті пропонують різнопланові завдання, спрямовані на вдосконалення культури наукового мовлення майбутніх спеціалістів, зокрема на аналіз і редагування текстів, опанування фахової термінології, удосконалення навичок оформлення бібліографії, укладання власних науково-навчальних текстів. Доведено, що систематичне використання професійно орієнтованих

завдань у межах курсу сприяє формуванню стійких умінь наукового викладу, підвищенню рівня культури наукового мовлення здобувачів вищої освіти та їхній готовності до ефективної професійної комунікації в науковому середовищі.

Ключові слова: культура наукового мовлення, науковий стиль, українська мова за професійним спрямуванням, фахова термінологія, професійна мовна підготовка.

Holubovska Iryna Vladyslavivna Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary Education and Culture of Professional Language, Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0002-0875-8487>

Pidhurska Valentyna Yuriivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary Education and Culture of Professional Language, Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0002-9882-6390>

THE ROLE OF THE EDUCATIONAL COMPONENT “UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES” IN THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC DISCOURSE CULTURE OF FUTURE PROFESSIONALS

Abstract. The article examines the problem of developing the culture of academic **discourse** among future specialists in the process of studying the course “Ukrainian for Professional Purposes” in higher education institutions. The essence of the concept “culture of academic speech” is revealed as a component of the professional competence of a modern specialist, and its main structural elements are outlined. The study substantiates the importance of professionally oriented language instruction for developing students’ ability to produce oral and written academic texts necessary for their future professional activity.

The authors identify typical difficulties faced by higher education students in mastering the academic style of speech, including an insufficient level of general language proficiency, a limited vocabulary, difficulties in acquiring abstract academic vocabulary and specialized terminology, challenges in interpreting academic texts, violations of the logical and compositional coherence of statements, and errors in citation and bibliography formatting in accordance with current standards. Special attention is given to the problem of polysemy and interdisciplinary homonymy of terms, which complicates the achievement of semantic precision and clarity in academic discourse.

To enhance the culture of academic speech among future specialists, the article outlines a range of tasks, including text analysis and editing, mastery of professional terminology, improvement of bibliography formatting skills, and the development of original academic and instructional texts.

It is demonstrated that the systematic use of professionally oriented tasks within the course contributes to the formation of sustainable academic writing skills, enhances the level of academic speech culture among higher education students, and increases their readiness for effective professional communication within the academic environment.

Keywords: academic discourse culture, academic style, Ukrainian Language for Professional Purposes, professional terminology, professionally oriented language training.

Постановка проблеми. Українська мова як базовий інструмент наукової комунікації є важливим чинником формування професійної компетентності майбутніх фахівців, зокрема культури їхнього наукового мовлення. У сучасних умовах актуалізується потреба в підготовці фахівців, здатних грамотно, логічно й нормативно оформлювати наукові висловлювання, адекватно використовувати термінологічний апарат, дотримуватися вимог наукового стилю в усному й писемному мовленні.

Особливу роль у цьому процесі відіграє освітня компонента «Українська мова за професійним спрямуванням», яка забезпечує цілеспрямоване формування культури наукового мовлення студентів. У межах її вивчення майбутні бакалаври опановують мовні норми наукового стилю, специфіку побудови наукового тексту, принципи логіко-композиційної організації висловлювання, а також набувають умінь продукувати й редагувати наукові тексти різних жанрів відповідно до комунікативної мети й фахової сфери. Саме системне й методично виважене засвоєння зазначених умінь створює підґрунтя для розвитку наукового мислення майбутніх фахівців у їхній успішній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіку наукового стилю, його призначення, основні функції та мовні особливості досліджували І. Білодід, Н. Ботвина, К. Городенська, П. Дудик, Н. Зелінська, А. Коваль, Л. Мацько, О. Михайлова, Г. Онуфрієнко, В. Перебийніс, М. Пилинський, Г. Сагач, І. Фаріон, І. Чередниченко та ін. Актуальні питання формування культури наукового мовлення у здобувачів різних рівнів освіти розглядали Н. Бабич, О. Горошкіна, Т. Груба, С. Єрмоленко, О. Клак, К. Климова, Ж. Колоїз, О. Копусь, Л. Кравець, Т. Крупеньова, Т. Можарова, І. Онищенко, С. Пилипишин, О. Семенов, П. Селігей, О. Сербенська, Т. Симоненко, Л. Струганець, С. Толочко тощо.

Так, О. Горошкіна, Т. Груба у праці «Українська наукова мова: теорія і практика» пропонують теоретичний матеріал на актуалізацію набутих знань і

вдосконалення рівня мовної підготовки здобувачів, а також матеріали до самостійної роботи. Авторки визначають чинники, що сприяють підвищенню мовної культури дослідника: методологічна культура; позитивна мотивація на оволодіння нормами української літературної мови, жанрами наукового стилю; систематичне розширення інформаційного, практичного обсягу знань з української мови; розвинений словниковий запас; розвиток умінь свідомо й відповідально ставитися до українського слова, власної вимови, письмової культури; удосконалення практики публічних виступів фахової тематики на наукових конференціях; розвиток особистих якостей науковця [1, С. 8].

О. Діденко в навчальному посібнику «Культура наукового мовлення» ґрунтовно висвітлює ключові аспекти формування й розвитку культури наукового мовлення; розглядає відповідні лексичні, морфологічні та синтаксичні засоби; подає рекомендації щодо оформлення наукових текстів. Автор пропонує завдання на поглиблення знань здобувачів про науковий стиль української мови та на опанування основних стратегій роботи з сучасним науковим текстом [2].

В. Тимкова у статті «Культура наукової української мови у професійному становленні фахівця» обґрунтовує значущість культури наукової української мови у формуванні мовно-мовленнєвої компетентності майбутніх освітян, окреслює критерії їх готовності продукувати тексти наукового стилю та жанру [3, С. 41]. Авторка наголошує на тому, що формування й удосконалення мовленнєвої наукової культури молодих дослідників в умовах стрімкого розвитку науки, високої культурно-трансляційної здатності української мови і її знакових наукових продуктів залишається актуальною проблемою і потребує пильної уваги викладачів вищої школи [3, С. 51].

Г. Кузнецова у студії «Культура наукової української мови у фаховій підготовці майбутніх освітян» наголошує на тому, що спеціаліст має знати не лише темарій курсу, який вивчає, а й основні ознаки та якості наукового мовлення, володіти актуальними мовними нормами, опанувати відповідні закони. Також науковцеві-початківцю слід знати й основні стандарти, чинні нормативні документи щодо оформлення науково-дослідних праць; набути вмій роботи з текстами наукового стилю, пошуку необхідних для наукового дослідження відомостей у сучасному інформаційному просторі [4, С. 217].

Н. Стратулат, В. Яслик у статті «Нормативність як основний аспект наукового мовлення» акцентують на тому, що «культура мови нинішнього фахівця відповідної галузі знань виявляється в ґрунтовній мовнокомунікативній підготовці, яка передбачає передусім дотримання норм літературної мови, а також рівень якої є показником професіоналізму і загальної культури дослідників в умовах сьогодення» [5, С. 125]. Авторки дослідили роль мовної норми в текстах наукового характеру зокрема та в дослідницькій комунікації загалом; схарактеризували типові лексичні помилки, що трапляються в наукових

текстах; запропонували можливі шляхи вдосконалення мовленнєвої практики й уникнення недоліків, пов'язаних із порушенням нормативності.

М. Баган у посібнику «Культура української наукової мови» наголошує на тому, що, зважаючи на зміни в науковому стилі сучасної української мови через зростання національно-мовної свідомості громадян та на глобалізаційні процеси, важливо правильно зорієнтувати студентів у принципах мовного оформлення їхньої наукової діяльності, навчити їх лексичних і граматичних норм української наукової мови, сформувати в них ефективні навички побудови й культури читання наукового тексту, конспектування, анотування, реферування й рецензування наукових джерел [6, С. 4].

Г. Білавич, Б. Савчук у статті «Українське наукове мовлення в контексті наукової діяльності майбутніх педагогів» називають актуальною проблему формування й удосконалення мовленнєвої наукової культури студентів за умов стрімкого розвитку науки, високої культурно-трансляційної здатності української мови та її знакових наукових продуктів. У молодого науковця передусім має бути сформована установка й усвідомлена готовність щодо оволодіння законами українського наукового мовлення [7, С. 72–73].

Сучасна система вищої освіти зорієнтована на підготовку фахівця, здатного не лише ефективно виконувати професійні обов'язки, а й бути активним суб'єктом науково-дослідницької діяльності, академічної комунікації та саморозвитку. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема формування культури наукового мовлення студентів закладів вищої освіти, адже саме від рівня володіння науковим стилем мовлення залежить якість написання курсових і кваліфікаційних робіт, участі в наукових дискусіях, конференціях, підготовки методичних і дослідницьких матеріалів.

У структурі обов'язкової освітньої компоненти «Українська мова за професійним спрямуванням» передбачено вивчення змістового модуля «Наукова комунікація як складова фахової діяльності», що уможливорює ґрунтовне ознайомлення з фаховою термінологією, вивчення структурно-композиційних особливостей наукового тексту, принципів логічної побудови аргументації, формулювання гіпотез і висновків, а також формування умінь академічної доброчесності, зокрема навичок коректного цитування, укладання бібліографічного списку та оформлення наукової документації відповідно до чинних стандартів.

Водночас підвищення рівня загальної мовленнєвої культури студентів не може бути спонтанним процесом і потребує цілеспрямованої, методично обґрунтованої роботи. Це передбачає розвиток у майбутніх бакалаврів здатності свідомо дотримуватися мовних норм, аргументовано висловлювати наукові судження та створювати якісні наукові тексти, що є необхідною складовою формування культури наукового мовлення й професійної компетентності фахівця.

Мета статті – визначити потенціал освітньої компоненти «Українська мова за професійним спрямуванням» у формуванні культури наукового мовлення майбутніх фахівців; обґрунтувати та запропонувати різнопланові завдання, спрямовані на її вдосконалення, зокрема через аналіз і редагування наукових текстів, опанування фахової термінології, формування навичок бібліографічного оформлення та створення власних науково-навчальних текстів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковому стилю мовлення притаманні такі специфічні риси: об'єктивність, інформативність, правильність, поняттєвість, предметність, точність, узагальненість, логічність, однозначність, ясність, лаконічність, доказовість, переконливість, стандартизованість, унормованість. На думку О. Семеног, термін «культура наукового мовлення» слід використовувати, коли йдеться про певні ситуативні мовні норми, тобто конкретний акт мовлення; «культура наукової мови» – стосовно предмета навчального курсу [8, С. 7]. Дослідниця акцентує на тому, що культура наукового мовлення – дотримання літературних норм вимови, наголошення, слововживання, побудови словосполучень, речень, текстів; нормативність усної й писемної наукової мови, що виражається в її правильності, точності, ясності, чистоті, логічності, доречності, виразності, а також у різноманітності граматичних конструкцій, багатстві словника, дотриманні в писемному мовленні орфографічних і пунктуаційних норм [8, С. 200].

I. Олійник виділяє такі функції мовлення в процесі наукового спілкування: епістемічну (накопичення та зберігання знань); когнітивну (отримання нових знань та поширення серед учасників мовного середовища в науковій спільноті); комунікативну (передача наукової інформації та спілкування особистості в науковій сфері) [9, С. 66]. Культура наукової мови передбачає володіння знаннями особливостей усної та писемної наукової мови, правилами цитування й оформлення бібліографії; оперування методами здійснення наукової комунікації; вміння аналізувати, критично осмислювати, анотувати, реферувати наукову літературу, складати власний текст доцільного висловлювання й аргументації на основі задуму; здійснення пошуку науково-технічної інформації, її обробку, аналіз і систематизацію; точне вираження думки з використанням переконливої аргументації; наявність навичок реалізації теоретичних і методологічних знань про культуру наукової мови; створення наукового тексту; практичного застосування методів ведення наукової дискусії; використання їхніх результатів у професійній та науково-дослідницькій діяльності [9, С. 66].

У процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням майбутні фахівці набувають необхідних знань, умінь і навичок для ефективного використання державної мови в науковому та професійному контекстах. Зокрема студенти вивчають мовні норми, які визначають правильне використання термінів, формулювань, стилістичних засобів у наукових текстах. Особлива

увага приділяється ознайомленню з фаховою термінологією; вивченню структури наукового тексту, побудови аргументів, формулювання гіпотез і висновків; здобуттю умінь і навичок правильного цитування, укладання бібліографічного списку; оформленню наукової документації. Науковий текст є результатом інтелектуальної діяльності та засобом наукової комунікації, що завдяки чіткій внутрішній організації й системі лексико-граматичних і структурних засобів забезпечує адекватне сприйняття й засвоєння наукової інформації. Підвищення рівня загальної мовленнєвої культури студентів потребує цілеспрямованої роботи, яка передбачає розвиток у майбутніх бакалаврів навичок правильного використання мовних норм, здатності до аргументації та створення наукових текстів.

Правильність наукового мовлення включає в себе лексичну правильність, що виявляється в доречному використанні запозичених слів, у виборі необхідних термінів, в униканні жаргонізмів, діалектизмів, обценної лексики тощо; граматичну правильність – точне застосування морфологічних форм, а також побудову словосполучень та речень; стилістичну правильність, яка передбачає доцільне застосування засобів наукового стилю сучасної української літературної мови.

З досвіду викладання ОК можемо констатувати, що у процесі опанування змістового модуля «Наукова комунікація як складова фахової діяльності» у більшості студентів словниковий запас ще обмежений, що ускладнює засвоєння наукової термінології та відтворення необхідної інформації. Нерідко здобувачі освіти мають доволі низький рівень сформованості навичок практичного застосування граматичних норм, характерних для наукового стилю, як-от: використання безособових та пасивних конструкцій; уживання займенника ввічливості *Vi*; творення віддієслівних іменників; чітка узгодженість форм часу й виду дієслів тощо. Недостатня сформованість умінь аналізу й інтерпретації наукових джерел ускладнює узагальнення інформації та її використання в аргументації наукових суджень. Першокурсникам складно оперувати абстрактними поняттями, формулювати думки без опори на конкретні образи та деталі, а також повноцінно засвоювати вузькоспеціальну й загальнонаукову термінологію з різних галузей знань. Додаткові труднощі спричиняє використання в наукових текстах складних і ускладнених синтаксичних одиниць, які через значний обсяг утруднюють сприйняття інформації. Негативно впливає на рівень розуміння наукових праць і нейтрально-об'єктивний характер викладу, нетиповий для інших функціональних стилів. Водночас у здобувачів виникають проблеми під час роботи з академічними джерелами, зокрема в процесі цитування й оформлення бібліографії.

Також спостерігаємо складнощі із засвоєнням наукової термінології. У кожній галузі знань існує власна термінологія, яку студенти повинні опанувати за відносно короткий час. Попри тенденцію до однозначності багато термінів

мають декілька значень; у різних галузях знань трапляються терміни-омоніми, що призводить до плутанини. Наприклад, термін *аглотинація* у психології означає механічне нереальне об'єднання частин і властивостей несумісних предметів та істот тощо; у лінгвістиці – спосіб творення слів або їхніх форм шляхом приєднання до незмінної основи однозначних суфіксів чи префіксів, при якому межі морфем чітко зберігаються; в медицині – процес склеювання та випадіння в осад завислих у рідині часток, викликаний специфічними антитілами-аглютинінами.

Процес опанування термінологічного апарату певної галузі знань ускладнюється наявністю паронімічних термінів. Так, у студентів виникають труднощі у розрізненні лінгвістичних термінів *фонологія, фонема, фонетика; асиміляція, дисиміляція; орфографія, орфограма, орфоєпія; дієприкметник, дієприслівник, прислівник; сурядний, підрядний; вставні слова й словосполучення, вставлені конструкції* тощо. Немало термінів є неблагозвучними на кшталт: *асимптота, паралелепіед, ексцентриситет, флуктуація, циліндром, анаксометрія* (матем.), *комплексометрія, органоген, амфотерність, абсорбція, стехіометрія, ендоосмос* (хім.) тощо. Подеколи запам'ятовування термінів та термінологічних словосполучень утруднює їх громіздкість: *дезоксирибонуклеїнова кислота, цикл трикарбонових кислот (цикл кребса), поліплоїдний набір хромосом* (біол.); *акорди нетерцевої побудови, басо-профундовий ключ, середня співацька форманта, обернений пунктирний ритм, горизонтально-рухливий контрапункт, подвійний зворотний мордент* (музич.); *температурний коефіцієнт швидкості даної реакції, енергія розриву хімічного зв'язку, гідроксокарбонат міді, дигідрофосфат натрію* (хім.) і т. ін.

Майбутніх фахівців доцільно залучати до роботи з науковими статтями, монографіями, тезами та рефератами, щоб ознайомити їх із структурою, стилем і термінологією наукового дискурсу. Групові обговорення наукових проблем розвивають уміння аргументувати, дискутувати, робити логічні висновки. Написання рефератів та есе дозволяють закріплювати набуті навички на практиці, а самостійна робота з редагуванням і аналізом текстів, у тому числі за допомогою онлайн-ресурсів, сприяє виявленню помилок і підвищенню якості наукових робіт.

Пропонуємо різнопланові завдання, спрямовані на вдосконалення культури наукового мовлення майбутніх фахівців.

Завдання № 1. Із відповідних термінологічних словників випишіть значення омонімічних термінів.

Асиміляція (лінгв.) – асиміляція (біол.) – асиміляція (істор.); корінь (лінгв.) – корінь (біол.) – корінь (матем.); система (біол.) – система (геол.) – система (інформ.); функція (матем.) – функція (біол.) – функція (соціол.); модель (матем.) – модель (тех.) – модель (мист.); норма (спорт.) – норма (матем.) – норма (лінгв.);

реквізит (театр.) – реквізит (діловод.); операція (медич.) – операція (військ.) – операція (матем.); реакція (хім.) – реакція (психол.) – реакція (політ); тираж (фінанс.) – тираж (поліграф.); бал (метеорол.) – бал (педагог.) – бал (спорт.); апарат (управл.) – апарат (біол.) – апарат (тех.); ерозія (геол.) – ерозія (медич.) – ерозія (тех.); модуль (матем.) – модуль (архітект.) – модуль (програмув.) – модуль (навч.).

Завдання № 2. Відредагуйте поданий текст. Поясніть причини мовленнєвих помилок.

В наш час школа є дуже важливою для дітей. Мова йдеться про те, що в процесі навчання учні в основному вчать читати, писати і рахувати. Але як показує практика, не всі діти однаково добре і гарно вчать математиці, мові, англмові, учбовим предметам. Це означає, що треба шукати методи, які б допомогли всім учням вивчитись більш краще. Наприклад, можна робити уроки більш цікавіші або давати домашку більш легшу. Також вчителі іноді не звертають увагу на відстаючих дітей. Через це вони можуть не зрозуміти матеріал і відставати ще більш багато. Тому важливо, щоб учитель постійно перевіряв і допомагав учнів розуміти обговорювальну тему.

Завдання № 3. За допомогою суфіксів -к-, -ин-, -иц-, -ес- від поданих іменників утворіть фемінітиви.

Спадкоємець, бандурист, студент, підприємець, водій, плавець, футболіст, критик, хореограф, організатор, киянин, правознавець, льотчик, поет, артист, бухгалтер, аспірант, порадник, гандболіст, граф, продавець мистецтвознавець, митець, принц, автор, секретар, барон, шабліст, диригент, дякон, музикант, речник, керівник, ковзаняр, маркетолог, робітник, будівельник, диктор, верстальник, тваринник, боєць, брокер, викладач, власник, гуморист, директор, засновник, заступник, кандидат, кравець, агроном, лідер, фахівець, майстер, науковець, охоронець, патрон, документознавець, переможець, радник, редактор, ректор, стюард, тренер, виноградар, учень, фігурист, економіст, філолог, філософ, шахіст, докторант, журналіст.

Завдання № 4. Використовуючи подані звороти наукового стилю, напишіть фрагмент рецензії на студентську наукову роботу.

«Заслугою автора є...»; «вважаємо слушною думку про...»; «звернімо увагу на такий факт...»; «немає жодних сумнівів у тому, що...»; «автор виявляє належну обізнаність...»; «варто було б чіткіше окреслити...»; «на наш погляд...»; «на нашу думку...»; «робота виконана на належному науковому і професійному рівні...»; «рецензована праця відповідає всім вимогам...»; «загальні висновки до праці підтверджують плідність обраних методів дослідження»; «з огляду на зазначене вище, вважаємо...»; «рецензована праця характеризується...».

Завдання № 5. До поданих іншомовних слів доберіть українські відповідники.

Актуальний, акцент, алфавіт, апеляція, аплодисменти, аргумент, атрибут, біографія, верифікація, візит, гіпотеза, дефініція, дистанція, домінувати, ексклюзивний, епоха, ігнорувати, імплементація, імператив, індиферентний, кардинальний, компонент, комфорт, консенсус, координувати, лімітувати, локальний, менеджмент, паритет, прецедент, прогрес, процент, раціонально, реалізувати, резерв, резон, резолюція, рефлексія, симптом, снайпер, спіч, толерантність, трансформація, фантастичний, фіаско, фундатор, функціонувати.

(Слова для довідок: абетка, байдужий, введення, веління, визначення, випадок, виражати, вирішальний, відвідини, відсоток, відстань, властивість втілювати, діяти, доба, доказ, доцільно, життєпис, запас, засновник, звертання, звинувачувати, згода, зручність, істотний, місцевий, наголос, неповторний, нехтувати, обмежувати, ознака, оплески, переважати, перевірка, перетворення, підстава, поступ, припущення, провал, промова, рівноправність, рішення, самоаналіз, складник, стрілок, сучасний, терпимість, узгоджувати, управління, уявний).

Завдання № 6. Перевірте правильність оформлення списку використаних джерел за ДСТУ 8302:2015. Запишіть виправлений варіант.

1) В. Підгурська та І. Голубовська «Розвиток емоційного інтелекту здобувачів освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі». «Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2024 рік Випуск 72, Том 3; стор. 269-275. 2) В. Підгурська та І. Голубовська «Роль фразеологізмів у формуванні культури фахового мовлення майбутніх учителів початкових класів» у «Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки». – 2018 рік; Випуск № 3 (94). – сторінки 63–68. 3) Голубовська І. «Дитяча література : навчальний. посіб. – Житомир: «Вид-во ЖДУ ім. І. Франка»: 2017 рік 132 стор. 4) І. Голубовська «Особливості організації літературно-краснознавчої роботи в початкових класах». «Початкова освіта : виклики сьогодення та перспективи розвитку»: зб. матеріалів за заг. редакц. О. Гордієнко; Житомир : «Вид-во ЖДУ ім. І. Франка». 2025 р. Ст. 22-25. 5) Уклад. І. Голубовська та К. Гаращук. «Іноземна література для дітей : хрестоматія для студ. заочн. форми навч. – Житомир, «Вид-во ЖДУ ім. І. Франка», 2015 р. – 168 с.

Завдання № 7. Згрупуйте подані лексеми в три колонки: вузькоспеціальні, міжгалузеві та загальнонаукові терміни.

Абулія, аксіома, аналіз, анізотропія, аномалія, антонім, апробація, арктангенс, барицентр, баркарола, бронхіт, вектор, гігроскопічність, гіпотеза, гліптика, гризайль, дадаїзм, дедукція, десорбція, детермінант, динаміка, дисонанс, дифузія, дієз, діагностика, закон, імплізія, індукція, інфаркт, інтерфікс, емпатія,

каталіз, концепція, критерій, лексема, меридіан, монотипія, новемоль, об'єкт, омонім, опціон, потенціал, предмет, просаподосис, принцип, пренумерандо, протон, психіка, рівень, секстант, симетрія, синтез, сонцестояння, статика, тахіон, теорія, термінатор, технологія, трапеція, тріоль, флюксула, функція, характеристика, хромосфера, шлам, явище.

Завдання № 8. До якого жанру наукового стилю належить поданий уривок? Аргументуйте свою відповідь.

Початкова літературна освіта – важливий етап у формуванні особистості дитини, бо саме в цей період закладаються основи світогляду, моральних цінностей, емоційної чутливості й культури мислення. Художня література допомагає юному читачеві зрозуміти та прожити емоції персонажів, розвиваючи співпереживання, емпатію, здатність до розпізнавання власних почуттів; через історії про героїв із різними життєвими долями дитина вчиться ставити себе на їхнє місце й розуміти інші точки зору. Читання художньої літератури спонукає школярів до творчості, даючи можливість фантазувати, вигадувати власні історії. Аналіз сюжету та поведінки персонажів розвиває навички критичного мислення: учні вчать ставити запитання, робити висновки, висловлювати свої ідеї.

Здобувачка так визначає мету свого дослідження: теоретично обґрунтувати і практично дослідити процес формування літературознавчої компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. У I розділі Броніслава Крамарчук досліджує понятійно-термінологічний апарат кваліфікаційної роботи; визначає психолого-педагогічні аспекти досліджуваної проблеми; окреслює педагогічні умови формування літературознавчої компетентності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. У II розділі дипломниця визначає стан сформованості літературознавчої компетентності в учнів початкових класів; презентує авторську методику з формування літературознавчої компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі; узагальнює результати експериментальної роботи.

Завдання № 9. Перепишіть поданий фрагмент статті, розставляючи необхідні розділові знаки. Розкрийте дужки й оберіть правильний варіант написання орфограм. Визначте провідну думку тексту.

Зроста(н, нн)я кількост(і, и) (ново)творів на позначе(н, нн)я осіб ж(и, і)ночої ста(тт, ті) в українській мові є пр(е, и)родним й гармонійним. Це д(е, и)монструє збільш(н, нн)я громадської фахової та творчої активност(і, и) ж(и, і)нок. Маємо надію що в наступному вида(н, нн)і (д, Д)ержавного кла(сс, с)ифікатора профе(сс, с)ій України нараховує близько 7 тисяч профе(сс, с)ій з них лише 38 у формі ж(и, і)ночого роду буде враховано (ново)твори на позначе(н, нн)я ж(и, і)ночої ста(тт, т)і відповідно Українському (право)пису. Стратегія статевої н(и, е)йтралізації пер(и, е)дбачає вжива(н, нн)я збірних іме(н, нн)иків та

оп(е, и)сових конструкцій на позначе(н, нн)я множ(е, и)ни осіб сере(т, д) яких є ж(и, і)нки й чоловіки або коли статева пр(и, е)належність множ(е, и)ни осіб (не)відома чи на цьому (не)акцентує(тьс, ц)я увага. (На)приклад колеги та кол(е, е)жанки філологи та філологині студен(ств, тств)о замість студенти профе(сс, с)ура освітя(нь, н)ська спільнота та ін. Такий пр(е, и)йом потр(е, и)бує ширшого словн(е, и)кового запасу (в)тім (з, с)прият(и, е)ме творе(н, нн)ю (гендерно)тол(и, е)рантної мови як (під)системи української мови. Тако(ж) потрібно враховувати і суто пр(о, а)гматичну мету вжива(н, нн)я ф(и, е)мінітивів вони дають можливість (з, с)повна ро(с, з)крити думку пер(и, е)дати її точніше тоб(то) назвати реч(і, и) своїми іменами. Викор(и, е)ста(н, нн)я ф(и, е)мінітивів яскраво д(и, е)монструє що в сучасному українському суспі(ль, л)стві ж(и, і)нка діяльна та затребува(нн, на) в усіх сферах.

Висвітле(н, нн)і стратегії відповідають т(и, е)нденціям фахової мови у якій профе(сс, с)ійні найменува(н, нн)я осіб ж(и, і)ночого роду поступово укоріную(тьс, ц)я як ст(е, и)лістично н(и, е)йтральні. (Лінгво)культурологічний аспект тол(и, е)рантност(и, і) враховує тако(ж) такі фактори як культурні та пов(и, е)дінкові ст(и, е)реотипи соціальний статус та ситуація спілкува(н, нн)я. Комітет міністрів (Р, р)ади Європи зазначає що в(е, и)словлюва(н, нн)я котрі поширюють ро(с, з)палюють підтримують або виправдовують ра(сс, с)ову (не)навість кс(и, е)нофобію (анти)с(и, е)мітизм та інші форми (не)наivist(и, і) викл(и, е)кані (не)т(и, е)рпимістю що виявляє(тьс, ц)я у формі агре(сс, с)ивного націоналізму та (етно)ц(и, е)нтризму д(и, е)скримінації м(е, н)шин і ворожого ставле(н, нн)я до них а тако(ж) і(мм, м)ігрантів та осіб що за своїм походже(н, нн)ям належать до і(мм, м)ігрантів це мова ворожнеч(и, і) або мова (не)наivistі (Із наук. статті) [10].

Висновки. Таким чином, формування культури наукового мовлення є важливою складовою підготовки фахівців до їх майбутньої трудової діяльності. Вивчення освітньої компоненти «Українська мова за професійним спрямуванням» може сприяти розвитку у студентів навичок точного, логічного, грамотного використання мовних засобів у царині науки. У процесі навчання здобувачі оволодівають не тільки теоретичними знаннями з культури наукового мовлення, а й практичними навичками, необхідними для створення наукових текстів та ефективної комунікації в професійному середовищі. Формування культури наукового мовлення бакалаврів є комплексним і багатограним процесом, що вимагає ретельної роботи на всіх етапах навчання. Перспективу для подальших досліджень убачаємо в розробці професійно орієнтованих завдань та вправ для формування культури наукового мовлення майбутніх фахівців.

Література:

1. Горошкіна О., Груба Т. Українська наукова мова : теорія і практика : навч.-метод. посібн. Суми : Університетська книга, 2023. 108 с.
2. Культура наукового мовлення : навч. посібн. / О. В. Діденко, В. В. Дияк, Н. А. Голярдик та ін. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2019. 248 с.
3. Тимкова В. А. Культура наукової української мови у професійному становленні фахівця. *Наукові записки. Серія : Філологія (мовознавство)*. 2020. Вип 30. С. 41–53.
4. Кузнецова Г. Культура наукової української мови у фаховій підготовці майбутніх освітян. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6(1). С. 214–220.
5. Стратулат Н. В., Яслик В. І. Нормативність як основний аспект наукового мовлення. *Вчені записки ТНУ імені В. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31(70). № 4. Ч. 1. С. 125–130.
6. Баган М. П. Культура української наукової мови : посібн. для самост. роботи студентів. Київ : ВЦ КНЛУ, 2022. 48 с.
7. Білавич Г. В., Савчук Б. П. Українське наукове мовлення в контексті наукової діяльності майбутніх педагогів. *Інноватика у вихованні*. 2017. Вип. 6. С. 67–74.
8. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
9. Олійник І. В. Підвищення культури наукової мови як важливий аспект формування дослідницької компетентності у майбутніх докторів філософії. *Освіта та педагогічна наука*. 2021. № 1(176). С. 63–71.
10. Підгурська В., Голубовська І. Шляхи творення гендернотолерантної мови. *Scientific Collection «InterConf»*. 2021. № 49. С. 277–282.

References:

1. Horoshkina, O., Hrubá, T. (2023). *Ukrainska naukova mova : teoriia i praktyka [Ukrainian scientific language : theory and practice]*. Sumy : Universytetska knyha [in Ukrainian].
2. Didenko, O. V., & Dyiak, V. V., & Holiardyk N. A. et al. (2019). *Kultura naukovooho movlennia [Culture of scientific speech]*. Khmelnytskyi : Vyd-vo NADPSU [in Ukrainian].
3. Tymkova, V. (2020). *Kultura naukovoï ukrainskoï movy v profesiinomu stanovlenni fakhivtsia [The culture of the scientific Ukrainian language in the professional development of a specialist]*. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriiia : Filolohiia (movoznavstvo) – Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiyi State Pedagogical University. Series : Philology (linguistics)*, 30, 41–53 [in Ukrainian].
4. Kuznetsova, H. (2012). *Kultura naukovoï ukrainskoï movy u fakhovii pidhotovtsi maibutnix osvitiian [The culture of the scientific Ukrainian language in the professional training of future educators]*. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of Modern Teacher Training, № 6(1)*, 214–220 [in Ukrainian].
5. Stratulat, N. V., & Yaslyk, V. I. (2020). *Normatyvnist yak osnovnyi aspekt naukovooho movlennia [Normativity as a main aspect of scientific speech]*. *Vcheni zapysky TNU imeni V. Vernadskoho. Seriiia : Filolohiia. Sotsialni komunikatsii – Scientific notes of V. Vernadsky Taurida National University, Series : Philology. Journalism, 31(70), № 4, 1*, 125–130 [in Ukrainian].
6. Bahan, M. P. (2022). *Kultura ukrainskoï naukovoï movy [Culture of Ukrainian scientific language]*. Kyiv : Vydavnychiy tsentr KNLU [in Ukrainian].
7. Bilavych, H. V., & Savchuk, B. P. (2017). *Ukrainske nauкове movlennia v konteksti naukovoï diialnosti maibutnix pedahohiv [Ukrainian scientific speech in the context of scientific activity of future teachers]*. *Innovatyka u vykhovanni – Innovation in upbringing, Vyp. 6*, 67–74 [in Ukrainian].

8. Semenoh, O. M. (2010). *Kultura naukovoï ukrainiskoi movy [The culture of the scientific Ukrainian language]*. Kyiv : VTs "Akademiia" [in Ukrainian].

9. Oliinyk, I. V. (2021). Pidvyshchennia kultury naukovoï movy yak vazhlyvyi aspekt formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti u maibutnikh doktoriv filosofii [Improving the culture of scientific language as an important aspect of the formation of research competence in future doctors of philosophy]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, № 1(176), 63–71 [in Ukrainian].

10. Pidhurska, V., Holubovska, I. (2021). Shliakhy tvorennia hendernotolerantnoi movy [Ways to create gender-tolerant language]. *Scientific Collection "InterConf"*, 49, 277–282.

Дата першого надходження статті до видання: 11.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.03.2026